

اهمیت ثبت تاریخچه‌ی بیماری در تشخیص کلینیکی بیماری‌های حیوانی

پوهنوال دکتور محمدمنیر توفیق^۲

تقریظ‌دهنده: پوهنمل سیداحمد نزهت

مجله‌ی علمی-تحقیقی حوزه‌ی علوم
طبیعی پوهنتون کابل، ۲ (۴) ۱۴۰۰

چکیده

تشخیص کلینیکی بیماری‌های حیوانی در کلینیک‌های حیوانی کاری دشوار و پیچیده‌ی است. با وجود پیشرفت‌های عمده در سطح تشخیصی بیماری‌های انسانی و حیوانی، اخذ و ثبت دقیق تاریخچه هنوز هم جایگاه خویش را من حیث یک بخش عمده در تشخیص بیماری‌ها بازی می‌کند. ثبت تاریخچه‌ی حیوان و پرسش سؤال از مالک حیوان در طب و ترنری از اهمیت والای برخوردار است، زیرا حیوانات برعکس انسان‌ها مشکلات خویش را بازگو کرده نمی‌توانند و این داکتر و ترنر است که خود باید با استفاده از روش‌های مختلف بیماری حیوان را تشخیص و درمان کند. ثبت تاریخچه‌ی حیوان شامل می‌شود بر مواردی چون: ثبت معلومات در باره‌ی غذا، آب، مکان نگه‌داری، درمان، واکسین‌ها، بیماری‌هایی که حیوان قبلاً به آن مبتلا شده است و غیرنارملی‌هایی مشاهده شده از جانب مالک حیوان. در این مقاله‌ی مروری کوشش گردیده تا اهمیت تاریخچه در تشخیص بیماری‌هایی حیوانی به شکل همه‌جانبه مورد بحث قرار گیرد.

اصطلاحات کلیدی: تشخیص کلینیکی؛ تاریخچه؛ بیماری‌ها؛ غیرنارملی؛ واکسین

Importance of Anamnesis in Clinical Diagnosis of cow Diseases

Associate Prof. Dr. Mohammad Monir Tawfeeq

Abstract

Diagnosis of animal diseases in veterinary clinics is difficult and complicated. Even though the diagnostic methods in human and veterinary medicine have been highly developed, but the anamnesis has its own importance. History recording and the information of the owner have its importance, because the animal cannot demonstrate their problems like human. In this regard the veterinarians have to diagnose and treat the diseases of the animal by its own methods. History taking of animals contains recording of information about the food, water, environment they are kept, treatment, vaccination, previous diseases of the animals, and the abnormalities have been observed by the owner. In this article, the importance of the anamnesis in clinical diagnosis of animals has been reviewed.

Keywords: Clinical Diagnosis; History; Diseases; Abnormality; Vaccine

ارجاع

توفیق، محمدمنیر. (۱۴۰۰). اهمیت ثبت تاریخچه‌ی بیماری در تشخیص کلینیکی بیماری‌های حیوانی. مجله‌ی علمی-تحقیقی حوزه‌ی علوم طبیعی پوهنتون کابل، شماره ۲ (۴)، صص ۲۵-۳۵.

^۲ استاد پوهنخی علوم و ترنری، پوهنتون کابل

مقدمه

تشخیص بیماری‌های حیوانی برای وترنران در کلینیک‌های حیوانی به خصوص کلینیک‌هایی وترنری افغانستان یک چالش عمده و بسیار پیچیده محسوب می‌شود. زیرا حیوانات، برعکس انسان‌ها نمی‌توانند به مشکلات که مواجه‌اند و یا از آن رنج می‌برند را بازگو نمایند. این را نیز نباید فراموش کرد که داکتران وترنری با انواع مختلف حیوانات که دارای آناتومی، فیزیولوژی و پتولوژی مختلف‌اند سر و کار دارند که این امر نیز بر چالش تشخیص بیماری‌های حیوانی می‌افزاید.

درجه‌ی شدت بیماری و واکنش حیوانات به بیماری نیز در طب وترنری بسیار زیاد متفاوت است، طوری مثال؛ یک حیوان در مقابل یک نوع بیماری بسیار حساس است، در حالی که نوع دیگر حساسیت زیاد را نشان نمی‌دهد.

به همین ترتیب انجام معاینات فیزیکی در برخی حیوانات چون گاوهای شیری، اسب‌ها، گوسفندها و بزها تا اندازه‌ی آسان است، ولی انجام چنین معاینات در حیواناتی دیگر چون سگ‌ها، پشک‌ها و بوقه‌گاوها تحت عین شرایط به آسانی انجام شده نمی‌تواند. از این جهت، وترنران باید خود در زمینه مهارت‌های را بیاموزند و انکشاف دهند تا بتوانند در این قسمت اقدامات مناسب را انجام دهند.

در بسیاری موارد بیماری، شواهد که توسط حیوان ارایه می‌شود و علائم کلینیکی که حیوان تبارز می‌دهد از نگاه علم تشخیص، چالش‌زا می‌باشد. بنابراین، تشخیص بیماری‌هایی حیوانی برای یک داکتر وترنر در کلینیک‌هایی حیوانی کاری است بس دشوار.

امروزه برای تشخیص بیماری‌هایی حیوانی روش‌های متفاوتی چون رادیوگرافی، الکتروکاردیوگرافی، اولتراسونوگرافی و آزمایش‌های گوناگون لابراتواری استفاده می‌شود، ولیکن باوجود استفاده روش‌های جدید که انکشاف داده شده است، اخذ تاریخچه و معاینات فیزیکی حیوانات هنوز هم جایگاه خود را در تشخیص بسیاری بیماری‌ها بازی می‌کند و با استفاده از آن می‌توان بسیاری بیماری‌ها را تشخیص کرد.

اخذ دقیق تاریخچه بیماری از مالک حیوان در تشخیص بیماری‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است. اخذ تاریخچه در باره‌ی مواردی چون مکانی که حیوان در آن نگاه‌داری می‌گردد، غذایی که حیوان می‌خورد، حیواناتی که با آن‌ها یک‌جا زنده‌گی می‌نماید، انواع واکسین و داروهایی که حیوان قبلاً اخذ نموده است و سایر موارد مرتبط در تشخیص بیماری کمک می‌نماید.

تاریخچه و معاینات فیزیکی در طب حیوانی از اهمیت شایانی برخوردار بوده و به مقاصد مختلف انجام می‌شود که برخی شان قرار ذیل توضیح می‌گردد:

جهت معین نمودن عامل به وجود آورنده‌ی بیماری/غیرنارملی که توسط مالک یا کسانی که حیوانات را نگاه‌داری می‌نمایند، مشاهده گردیده است. در صورت انجام موفقانه و علمی این بخش، داکتر وترنر به مواردی معین رسیده‌گی کرده می‌تواند.

به همین ترتیب با استفاده از تاریخچه و معاینات فیزیکی، مالک حیوان چیزی را که توقع دارد به دست آورده می‌تواند، طوری مثال مالک حیوان نیاز دارد تا برای حیوان خویش واکسین تطبیق نماید یا این که سرتیفیکت صحی برای حیوان خویش می‌طلبد و غیره....

در این مقاله‌ی مروری کوشش گردیده است تا در مورد روش‌ها و اخذ تاریخچه‌ی دقیق بیماری از مالک حیوان و اهمیت آن در تشخیص بیماری‌های حیوانی مواد به‌روز و مهم از منابع مختلف چون کتاب‌هایی معتبر چاپ شده و مقالات بین‌المللی جمع‌آوری و با اهل مسلک شریک ساخته شود.

اهمیت ثبت تاریخچه در تشخیص

تاریخچه (History) یا انمنیز (Anamnesis) از پروسه‌ی اخذ معلومات حیوان بیمار در رابطه به بیماری، شروع آن، تغذیه و سایر موارد مرتبط با استفاده از طرح سؤالات از مالک حیوان و مشاهده موارد مربوط به حیوان می‌باشد (۴). تاریخچه‌ی که از صاحب حیوان به دست می‌آید، اگر به صورت دقیق و همه‌جانبه اخذ گردد، راه را برای تشخیص بسیاری بیماری‌ها مهیا می‌سازد. قسمی که قبلاً در بخش مقدمه ذکر گردید، حیوان بیمار نمی‌تواند معلومات در باره‌ی بیماری که به آن مبتلا است و یا دردی که ناشی از بیماری متقبل می‌شود، را ارایه نماید. بناءً، ثبت دقیق تاریخچه از اهمیت شایانی برخوردار بوده می‌تواند (۱۰).

نکته‌ی بسیار مهم در ثبت تاریخچه‌ی مؤثر برقرار نمودن ارتباط متقابل و مفید با مالک حیوان است که در طویل‌المدت با کسب تجربه بهتر شده می‌رود. بعضی رهنمودهایی وجود دارند که عملی نمودن آن داکتر وترنر را در ثبت تاریخچه‌ی مؤثر کمک می‌کند. در ابتدا داکتر وترنر باید خود را به مالک حیوان بعد از ادای سلام علیکی معرفی نماید، در ضمن داکتر وترنر از جملاتی چون چطور می‌توانم شما را کمک کنم، استفاده نماید. این کار باعث ایجاد ارتباط مثبت بین مالک حیوان و داکتر وترنر می‌شود (۱۳).

ثبت تاریخچه در مورد حیوان و بیماری که به آن مبتلا است از پرسش سؤالات از مالک حیوان، آن‌هم به شکلی که مالک بتواند نظر به سؤالاتی که از آن پرسیده می‌شود، بسیاری موارد را بیان

نماید، و مشاهده‌ی شخصی داکتر وترنر شروع می‌شود. هنگام مطرح سازی سؤالات، داکتر وترنر باید بسیار علمی عمل نماید و سؤالات را شکلی مطرح نماید تا صاحب حیوان بتواند آنرا درک کرده و جواب مناسب ارایه نماید.

مطرح سازی سؤالاتی بی مورد و غیر مرتبط و یا ناقص می‌تواند داکتر وترنر را به بیراهه کشانده و در قسمت تداوی و تشخیص بیماری حیوان مشکلات ایجاد گردد که چنین حالت هم باعث ضایع وقت می‌گردد و هم مصرف تداوی به هدر می‌رود و از آن هم مهم‌تر حیوان ممکن تلف گردد (۸). به همین ترتیب از پرسیدن سؤالات چون "حیوان تان چند لیتر آب نوشیده است؟" یا "حیوان تان چرا بیمار شده است؟" خود داری گردد، در عوض از واژه‌های ساده و محلی استفاده شود (۱۰).

داکتر وترنر در قسمت ثبت تاریخچه و معلومات که از مالک حیوان به دست می‌آورد و مطابقت دادن آن با نشانه‌هایی کلینیکی که حیوان تبارز می‌دهد بسیار زیرکانه و مسوولانه برخورد نماید. گاهی اوقات مشاهده گردیده است که مالک حیوان بعضی واقعیات را به شکل صادقانه با داکتر وترنر شریک نمی‌سازد و آنرا کتمان می‌کند که این کار ممکن است داکتر وترنر را به بیراهه بکشاند. در این صورت داکتر وترنر باید این توانایی را داشته باشد تا نشانه‌هایی کلینیکی را با گفته‌هایی مالک حیوان که هنگام اخذ تاریخچه ثبت نموده است، ارتباط دهد و هوشیارانه عمل نماید. در صورت شک و تردید بهتر است تا معاینات دقیق و آزمایش‌هایی مورد نیاز لابراتواری را سفارش دهد. داکتر وترنر سؤالات خویش را طوری طرح‌ریزی نماید تا بتواند تمامی جنبه‌های مورد نیاز را تحت پوشش قرار دهد (۵). به همین ترتیب، در پهلوی معلوماتی که داکتر وترنر از مالک حیوان اخذ می‌نماید، مشاهده‌ی حیوان نیز شامل بخش ثبت تاریخچه شده می‌تواند (۶). فورم ثبت تاریخچه حیوانات چون حیوانات در شکل توضیح گردیده است (۱۲).

اخذ تاریخچه‌ی حاضر

در این حالت در رابطه به مشکلات عمده‌ی که حیوان فعلاً به آن مواجه است، تاریخچه اخذ می‌گردد. تاریخچه و مشکلات مهم که توسط صاحب حیوان ارایه می‌گردد باید یاد داشت گردد. پرسیدن سؤالات در رابطه به مشکل فعلی حیوان از صاحب آن می‌تواند بسیار سودمند باشد و داکتر وترنر را متوجه حالت فیزیولوژیکی و پتولوژیکی و سیستم درگیر حیوان نماید. صاحب حیوان ممکن تغییرات عمده را در خوراک، عرق کردن، دفع ادرار و مواد غایبه، تولید شیر، رشد و نمو، صدا کشیدن، لعاب‌ریزی از دهن، میزان و شکل تنفس ارایه دهد (۱، ۳، ۱۱).

نمونه‌ی فورم ثبت تاریخچه بیماری (۱۲).

نام مالک حیوان _____ نام حیوان _____ وزن (کیلوگرام) _____ ،
 نوع، _____ تاریخ تولد _____ نسل _____ جنس _____
 مشکل موجود _____ جریان بیماری _____
 نوع خوراک _____
 تغییرات در اخذ خوراک یا آب _____ ضیاع وزن _____
 تغییرات در دفع ادرار و غایطه _____ میزان فعالیت _____
 محیط نگه‌داری _____
 واکسین‌ها و تاریخ تطبیق آن _____
 حالت صحی فعلی رمه‌اگله _____
 کرم زدایی/نوع و تاریخ تطبیق آن _____
 زایمان آخری (تاریخ) _____
 مشکلات قدیمی یا صدمات _____
 تولید شیر در حیوانات ماده (روز/لیتر) _____ دوره شیردهی _____
 حامله‌گی (بلی) (نخیر) _____
 حیوانات موجود در گله/رمه با عین نشانه _____
 تماس با حیواناتی که جدیداً به گله پیوسته _____
 درمان قبلی _____

اخذ تاریخچه‌ی گذشته

در این بخش، داکتر و ترنر باید در رابطه به مشکلاتی که حیوان به آن مواجه گردیده است، سؤالاتی را با مالک حیوان به خصوص مواردی که با مشکل فعلی حیوان ربط دارد در میان بگذارد. مثال چنین سؤال‌ها را طوری ذیل می‌توان بیان داشت:

- حیوان تان به کدام بیماری‌ها قبلاً مبتلا شده بود؟
- کدام تداوی را انجام دادید؟
- بیماری تا چه زمانی دوام یافت؟
- چند حیوان تان همزمان به این بیماری قبلاً مبتلا شده بود؟
- چطور صحت‌یاب گردیدند؟

و همین‌طور سایر مسایل مرتبط را می‌توان با مالک حیوان در میان گذاشت. به همین ترتیب در این بخش می‌توان از میزان مرگ و میر بیماری قبلی حیوان، میزان کشنده‌گی و میزان ابتلای حیوانات به بیماری نیز با صاحب حیوان صحبت نمود (۱۰، ۱۱).

محیط که حیوان نگه‌داری می‌گردد

داکتر وترنر باید محیطی را که حیوان در آن نگه‌داری می‌گردد به شکل دقیق مشاهده و ارزیابی نماید. ثبت تاریخچه محیط در پیدا نمودن سرخ بسیاری بیماری‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است چون ارتباط بسیار مستقیم بین بیماری‌هایی حیوانی و فکتورهای محیطی وجود دارد (۹).

تاریخچه‌ی محیط و ماحول حیوان شامل معاینه و اخذ تاریخچه‌ی دقیق محیط خارج طویله، محیط داخل طویله، میزان تراکم حیوانات در طویله، اقلیم و توپوگرافی ناحیه می‌شود. سؤالاتی متعددی باید از مالک حیوان در باره‌ی موارد ذکر شده پرسیده شود. اخذ معلومات دقیق در باره‌ی موارد متذکره داکتر وترنر را قادر به شناخت و تشخیص بسیاری غیرنارملی‌ها می‌سازد (۱۰، ۱۲). علاوه بر این‌ها، داکتر وترنر باید در مورد توپوگرافی چراگاه و به همین ترتیب موجودیت و یا نبود درختان در ناحیه‌ی که در به میان آمدن بیماری نقش داشته می‌توانند، جست‌جو نماید. بسیاری بیماری‌هایی حیوانی در اقلیم‌هایی خاص شدید می‌گردند، طوری مثال؛ شیوع بیماری طبق گاوها و گوسفندان در تابستان و اقلیم مرطوب نسبت به ماه‌هایی خشک سال شدید می‌باشد. به همین ترتیب بیماری‌هایی که توسط حشرات قابل انتقال اند، در موسم‌هایی که برای حشرات بیشتر دل‌خواه است، رخ می‌دهد. شیوه‌ی برطرف‌سازی مواد مدفوع حیوانی و موجودیت آن در ساحه‌ی که حیوان در آن نگه‌داری می‌گردد، مهم می‌باشد. از این‌رو داکتر وترنر حین ثبت تاریخچه‌ی بیماری نیاز دارد تا موارد مرتبط به دفع مواد زاید را در نظر بگیرد، چون موجودیت چنین مواد در نواحی که حیوانات در آن نگه‌داری می‌گردد باعث شیوع و پخش بیماری شده می‌تواند (۱۳).

تاریخچه‌ی تهویه و حفظ‌الصحه

تهویه‌ی طویله‌ی که حیوان در آن نگه‌داری می‌گردد، باید ثبت تاریخچه‌ی بیماری گردد. در پهلوی مشاهده و پرس‌وجو در باره‌ی تهویه، رطوبت طویله نیز باید مد نظر گرفته شود. ارزیابی رطوبت نسبی و به عین ترتیب معین نمودن غلظت گازهای مضره چون امونیاک، هایدروجن سلفاید و کاربن‌دای‌اکساید جهت ارزیابی سیستم تهویه‌ی طویله کمک ارزشمندی می‌نماید. تهویه‌ی نامناسب می‌تواند باعث به وجود آمدن تعدادی از بیماری‌ها گردد. حفظ‌الصحه‌ی نامناسب در بسیاری حالات باعث شیوع بیماری‌های عفونی می‌گردد. اسهال نوزادان، التهاب پستان و مرگ‌ومیر بلند

نوزادان ناشسی از بیماری‌های معمول نتیجه‌ی تجمع بیش از حد مواد غایطه و ادرار یا مواد ناکافی بستر می‌باشد. شیوه‌های که برای پاک‌کاری و ضد عفونی نمودن استفاده می‌شوند باید محتاطانه بررسی گردند (۱۰).

تاریخ‌چه‌ی تغذیه

ثبت معلومات در باره‌ی تغذیه‌ی حیوانات از اهمیت خاصی برخوردار است و باید شامل تاریخ‌چه گردد. سؤالاتی که باید در باره‌ی تغذیه‌ی حیوان از مالک آن پرسیده شود، قرار ذیل است:

- آیا حیوان اشتها دارد؟

- به حیوان تان چه چیز تغذیه می‌نمایید؟

- آیا جدیداً جیره‌ی غذایی حیوان تان را تغییر داده اید؟

- روز چند مرتبه به حیوان غذا می‌دهید؟

اخذ تاریخ‌چه مرتبط به سیستم‌های بدن

در این صورت داکتر وترنر با استفاده از مطرح‌سازی سؤالات مختلف و متفاوت از مالک در رابطه به حیوان، قادر به دریافت سیستم یا عضو مبتلا خواهد گردید، مانند ذیل:

سیستم هضمی

- آیا حیوان (نشخوارکننده‌گان) به شکل نارمل آروغ می‌زند؟

- ثبت معلومات در رابطه به اخذ خوراکه، نوع خوراک یا جیره، دفعات تغذیه کردن؛

- ثبت معلومات در باره‌ی استفراغ، شدت و مواد استفراغی؛

- اخذ تاریخ‌چه در رابطه به موجودیت اسهال نوع و شدت آن چون اسهال آبکی، خونی یا مخلوط با خلط؛

- جمع‌آوری معلومات در رابطه به قبضیت و علائم مرتبط به آن.

سیستم تنفسی

در این رابطه نیز می‌توان سؤالاتی را با مالک حیوان شریک ساخت و معلومات مفیدی را جمع‌آوری کرد، مانند:

- آیا حیوان سرفه دارد؟ نوع سرفه (خشک یا مرطوب)، شدت سرفه، سرفه مؤلدی یا غیر مؤلدی (دفع افرازات یا نبود افرازات) باید ثبت تاریخ‌چه گردد؛

- موجودیت افرازات در بینی نوع آن چون سیروزی، چرکی، مخاطی، چرک - مخاطی یا خونی؛

- موجودیت زخم و بوی در بینی (۴).

چشم

در صورت موجودیت ترشحات در چشم، باید یاد داشت گردد. شکل ترشحات (چرکی، مخاطی، چرک مخاطی، خونی، سیروزی) نوع و شدت ترشحات در چشم باید به شکل دقیق ثبت تاریخچه حیوان گردد؛

- معین نمودن درد در چشم با استفاده از روش‌های معمول؛
- پرس و جو در مورد سرخ گشتگی، پندیده‌گی و عدم تناظر چشم‌ها؛
- از مالک حیوان در مورد تغییر رنگ چشم و زمان که از آن می‌گذرد، پرسیده شود؛
- در مورد ضیاع دید چشم حیوان معلومات جمع آوری گردیده و ثبت تاریخچه حیوان گردد.

سر، گردن، گوش‌ها، بینی و خالی‌گاه دهن

- در باره‌ی موجودیت عدم تناظر قسمت سر و گردن پرسیده شود؛
- در مورد شور دادن سر و گوش‌ها، ساییدن گوش‌ها و موجودیت و نوع ترشحات از گوش‌ها باید معلومات جمع آوری و ثبت تاریخچه گردد؛
- در مورد ترشحات از بینی باید جست‌جو شود. شکل، نوع و شدت آن باید معین گردد؛
- معلومات در باره خالی‌گاه دهن و محتویات آن چون موجودیت بوی، مشکل در خوردن و قرت دادن، پندیده‌گی‌های غیر نارمل در قسمت دهن و بیره و صدا کشیدن غیرنارمل حیوان باید معلومات جمع آوری و ثبت تاریخچه گردد (۷).

سیستم ادراری

شکایت صاحب حیوان در باره‌ی سیستم ادراری باید ثبت تاریخچه گردد و موارد معمول که باید در باره‌ی آن معلومات جمع آوری گردد قرار ذیل اند:

- تغییر در مقدار نوشیدن آب؛
- دست‌رسی به آب و نوع آب چون آب دریا، آب چشمه یا سایر آب‌ها؛
- معلومات در باره‌ی تغییر در مقدار و دفعات دفع ادرار؛
- تغییر در رنگ و سایر پارامترهای ادرار (۴).

قلب و شش

در مورد عدم تحمل تمرین، ضعف و بی‌موازنه‌گی در جریان راه‌رفتن و تمرین باید معلومات همه‌جانبه جمع آوری گردد.

سیستم تناسلی

- استرس سایکل قبلی حیوان؛
- مقصد استفاده‌ی حیوان برای نسل‌گیری، برای تولید شیر، گوشت، پشم، شکار و غیره؛
- معلومات در باره‌ی استرس سایکل حیوان ماده (منظم/غیر منظم)؛
- موجودیت یا نبود ترشحات از مهبل و نوع ترشحات (چرکی، سیروزی، خونی)؛
- ترشح از قضیب و نوع آن (چرکی، خونی، سیروزی)؛

سیستم عضلی اسکلتی

- ثبت معلومات در باره‌ی سیستم عضلی اسکلتی؛
- موجودیت تروما؛
- لنگش؛
- فرش که حیوان نگاه‌داری می‌گردد؛

سیستم عصبی

- تغییر در رویه‌ی حیوان؛
- شواهد از مرگی؛
- تغییرات در طرز ایستاد شدن حیوان و بی موازنه‌گی.

سیستم جلدی

- از مالک حیوان در باره‌ی سیستم جلدی باید معلوماتی ذیل جمع‌آوری و ثبت تاریخ‌چه گردد:
- ضیاع موی و دخیل بودن انساج تحت جلد در موی‌ریزی؛
 - شواهد از خارش در بدن حیوان چون خارش عمومی یا ناحیوی، قسمت‌هایی آلوده‌ی بدن، سرعت پخش خارش در بدن و موسم سال که حیوان به خارش مبتلا می‌گردد؛
 - آیا مالک حیوان شواهدی از پارازیت‌های خارجی یا داخلی را مشاهده کرده است یا خیر؛
 - مالک حیوان چه چیزها (داروهای خانگی/طبی) را تا به حال من حیث درمان استفاده نموده است؛
 - معلومات در مورد بستر حیوان نیز جمع‌آوری گردد؛
 - در مورد مواجهه‌شدن حیوان با مواد حساسیت‌زا نیز معلومات جمع‌آوری گردد، چون مواد حساسیت‌زا از قبیل دود، برخی گیاهان، برخی داروها و غیره در بسیاری حالات باعث غیرنارملی‌های جلدی می‌گردند؛
 - تغییر در رنگ جلد، شواهدی از موجودیت دندروف یا سبوس در جلد، تاریخ‌چه شستن حیوان نیز شامل ثبت تاریخ‌چه گردد (۷).

نتیجه گیری

حیوانات برعکس انسان‌ها نمی‌توانند مشکلات خویش را بازگو نمایند. از این رو، داکتر وترنر باید توانایی تشخیص بیماری‌هایی حیوانی را داشته باشد، چیزی که انجام آن یک مسأله‌ی پیچیده و مشکل است. یکی از روش‌های بسیار سودمند جهت پیدا نمودن سرخ بیماری‌هایی حیوان، اخذ و ثبت علمی تاریخ‌چه‌ی بیماری است.

داکتر وترنر با اخذ دقیق تاریخ‌چه از مالک حیوان می‌تواند بسیاری مشکلاتی را که حیوان به آن مواجه است، پیدا نماید. بنابراین، ثبت و اخذ تاریخ‌چه‌ی بیماری به شکل دقیق و علمی تا هنوز جایگاه ویژه‌ی خویش را در طب وترنری دارد.

- (1) Ettinger S. The physical examination of the dog and cat. In: Ettinger SJ, Feldman EC. Editors. Textbook of Veterinary Internal Medicine, 7thedn. Philadelphia: WB Saunders Company. 2010, pp. 1-5.
- (2) Ajello S E. The merck veterinary manual, published by Merck and Company, INC, USA. 8th ed. 1998.
- (3) Duguma A . Practical Manual on Veterinary Clinical Diagnostic Approach. J Vet Sci Technol. 2016; 7, p. 337. doi:10.4172/2157-7579.1000337
- (4) Abdisa T. Review on Practical Guidance of Veterinary Clinical Diagnostic Approach. Int J Vet Sci Res. 2017; 3(1), pp. 030-049.
- (5) Chauhan RS, Agarwal DK. Textbook of veterinary clinical and laboratory diagnosis. JAYPEE. 2nd ed. 2008, PP. 1-3
- (6) Terra RL, Reynolds JP. Ruminant history, physical examination, welfare assessment, and records. In Smith BP. Editor. Large animal internal medicine. 4th ed. St. Louis. Mosby Elsevier. 2015, PP. 1-3,
- (7) Jones D. History and physical examination. In Birchard SJ, Sherding RG. Editors, Saunders manual of small animal practice. St. Louis. Saunders. Elsevier. 3rd ed. 2006, pp. 1-15.
- (8) Divers TJ, Peek SF. The clinical examination. In Divers TJ, Peek SF Editors, Rebhun's diseases of dairy cattle. St. Louis. Saunders Elsevier. 2nd ed. 2008, p. 4.
- (9) Diffay BC, Mckenzie D, Wolf C, Pugh DG. Handling and examination of sheep and goats. In Pugh DG. Editor, Sheep and goat medicine, Saunders. 2002, PP. 9-10.
- (10) Sharma MS, Kumar M, and Sharma RD. Poor racing performance in equines. In: Sharma MS, Kumar M, and Sharma RD. Editors. Textbook of clinical veterinary medicine. Delhi; Indian council of agricultural research. 2013, PP. 20-40.
- (11) Miller E. History and physical examination. In Mccurnin DM, Baseert FM. Editors, Clinical textbook for veterinary technicians, St. Louis. Saunders Elsevier. 6th ed 2006, PP. 77-85.
- (12) Seymour SK. History. In Lien L, Loly S, Ferguson S Editors, Large animal medicine for veterinary technicians, Wiley Blackwell. 2014, PP. 65-75.
- (13) Radostitis OM, Gay CC, Hinchcliff KW, and Constable PD. Editors. Veterinary medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs and goats. St. Louis: Saunders Elsevier; 2006, 10th ed, PP. 3-8.